

- א. נטמא הכהן לאחר ששחט פרו – דינו כמת. ואפשר שבזה הכל מודים שהשני מכניס דמו של ראשון שהרי זה כשלוחו (עפ"י תוס' ישנים. וע' בשו"ת אחיעזר ח"ב לא (חזו"א מנחות כב, יט); שו"ת דובב מישרים ח"ב ו).
ב. מת או נפסל קודם שנשחט פרו – הכהן המחליף נכנס בפרו של ראשון (עפ"י רמב"ם עי"כ ה, ג; תוס' במגילה ט: עפ"י הירושלמי; מאירי כאן. וכן דעת ריב"א ור"י הלכן לעיל יב. ועתו"י, רש"י, חזו"א מנחות לד, ה).
ויש דעת תנאים (להלן ג) שפרו של אהרן קרבן יחיד הוא, ולפי זה דינו במיתה כשאר חטאת-יחיד שמתו בעליה.
ג. להלכה פסק הרמב"ם (עי"כ"פ ה, ג) שייכנס השני בדמו של ראשון שדמו של פרו בכלל פרו, וכמו שסבר רב אשי. ואולם מרבנו חננאל משמע שאין הדבר ברור (עפ"י לקוטי הלכות).

ד. אמר רבי חנינא: קטורת שחפנה קודם שחיתת הפר לא עשה ולא כלום. (כי כן הסדר שבפרשה, שחיתת פרו ואחר כך הכנסת הקטורת, ונאמר 'חקה' לעכב. ואפילו לרבי יהודה שדברים הנעשים בחוץ אין סדרם מעכב, צורך פנים כפנים דמי. להלן ט:).

אם שחט הפר והקטיר קטורת וקודם שגמר כל מתנות הדם נשפך הדם בענין שצריך לשחוט פרו נוסף, יש סוברים שמועילה חפינה קודם לשחיתת הפר השני. ורק אם נפסלה השחיתה למפרע או שלא שחט כלל עד שחפן – לא עשה ולא כלום (כ"ה לפי גירסה אחת ברמב"ם הל' עבודת יח"כ"פ ה, ח. ואולם הכס"מ צדד שטעות סופר היא וצריך לחפון לאחר השחיתה השניה. וע' להלן ט:).

פב. מהו סדר מעשיו של הכהן הגדול כשנכנס לקדש הקדשים עם הקטורת?

- מניח את מחותת הגחלים על הקרקע בין שני הבדים, ובבית שני – על אבן השתיה (נב: רמב"ם ד, א), וחוזר וחופן את הקטורת מהכף שבידו (כן מסקנת הסוגיא עפ"י הברייתא), וזוהי עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש. כיצד הוא עושה – אוחז את הבוץ בראש אצבעותיו ויש אומרים בשניו, ומעלה (רש"י). וגרסת הגר"א: ומערה) בגודלו, עד שמגיעת (יד הבוץ. רש"י) לבין אצילי ידיו וחוזר ומחזירה לתוך חפניו. צובר את הקטורת על גבי גחלים – כדי שיהא עשנה שוהה לבוא. ויש אומרים: מפזרה – כדי שיהא עשנה ממחר לבוא. נתמלא כל הבית כולו עשן. ו(לאחר מכן. עפ"י רמב"ם) יצא לאחוריו כדרך שנכנס.
א. מבואר בתוס' שחפינה שניה היא תקנת חכמים, שמא נתפור לו מן הקטורת בדרך ונמצא מקטיר קטורת חסרה, הלכך חופן שוב. ומהתורא"ש ותו"י משמע שהוא מדין תורה (וכן נראה מדברי החזו"א זבחים ט, כ).
ב. ישנן דעות נוספות בירושלמי אודות החפינה בקדש הקדשים; לדעה אחת זורק הכף וקולטה בחפניו, ולדעה אחרת נעזר ברגליו ויש מי שסובר שאינו חוזר וחופן אלא מערה מתוך הכף על הגחלים.

דף נ

פג. א. פרו של אהרן, קרבן יחיד הוא או קרבן ציבור או קרבן השותפים, ולמאי נפקא מינה? וכן אילו של אהרן מהו?

ב. חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח – כיצד?

א. פרו של אהרן ביום הכפורים; מפשטות לשון רבי מאיר יש לשמוע שקרבן יחיד הוא. ואילו רבי אלעזר ורבי שמעון סוברים שאינו קרבן יחיד (וכן נקטו האמוראים שנחלקו לעיל בשחט את פרו ומת), מאחר וכל הכהנים מתכפרים בו. [ואף על פי שהפר בא משל הכהן הגדול לבדו – הפקירו הכתוב גבי אחיו הכהנים לענין זה שיתכפרו בו. נא:]. ופירש רבא שודאי אינו קרבן ציבור אלא קרבן השותפים [כי הכהנים אינם נחשבים 'קהל' בפני עצמם, אף לפי הדעות ששבת אחד נקרא 'קהל' – מאחר ולא נטלו נחלה. רש"י עפ"י הוריות ו. וערש"ש ומהר"ץ חיות], ודלא כמו שמסרו תלמידיו בשם רב עמרם שקרבן ציבור הוא.

א. התוס' מפרשים שרבי אלעזר (האמורא) היה מסופק בדברי רבי מאיר שאמר 'קרבן יחיד', האם בדוקא הוא או שמא קרבן השותפים הוא. והגרעק"א צידד לפרש שלרבי מאיר ודאי קרבן יחיד הוא אלא שנסתפק רבי אלעזר לענין תמורה מאחר והם מתכפרים בו והמתכפר עושה תמורה, שמא נחשב קרבן השותפים לענין זה בלבד.

ב. יש מי שחידש (עפ"י הסוגיא לעיל ו:): שגם רבא מודה שלדעת תנאים אחת פרו של אהרן קרבן ציבור הוא (עפ"י בית זבול ח"א כב, י).

ג. להלכה פרו יום הכפורים הרי הוא כחטאת הרבים אעפ"י שהוא בא מממונו של הכהן הגדול (רמב"ם עיוהכ"פ ה, יג; פסוה"מ ד, ב).

הנפקותות המבוארות בסוגיא:

1) מת הכהן הגדול; האם דין הפר במיתה כשאר חטאות היחיד שמתו בעליהם (ואעפ"י שמת לאחר שחיטה, כיון שעדיין לא נתכפר במתנות הריהי כחטאת שמתו בעליה. כ"מ בגמרא; מאירי ועוד), או אין דינו במיתה [אלא ייקרב על ידי הכהן המחליף כנ"ל], שאין חטאת ציבור או חטאת שותפים מתה.

אף לשיטת רבי יהודה (להלן) שחטאת ציבור מתה, זה דוקא בכגון אבדה והפריש אחרת או נתכפר באחרת וכד', אבל חטאת שמתו בעליה לכל הדעות בציבור אינה במיתה שהרי אין ציבור מתים. וגם כאן אע"פ שהכהן הגדול מת הלא אחיו הכהנים קיימים (עפ"י תוס'; רש"י הוריות ו. [ובתוס' סה: ד"ה גזירה] אין במשמע כן, וכבר הקשה על דבריהם הגרעק"א שם). וע"ע תו"י כאן).

2) פרו יוהכ"פ שאבד והפריש אחר תחתיו; אם הוא קרבן יחיד – הרי דינו במיתה. ואם אינו קרבן יחיד – ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה. כן אמרו רבי אלעזר ורבי שמעון. ואילו רבי יהודה אמר במיתה (שסובר חטאת הרבים מתה. וע"ע להלן סה).

א. וכן נפק"מ בעברה שנתה, שבחטאת יחיד – מתה, ובחטאת הרבים מחלוקת התנאים (עפ"י הוריות ו: וראשונים. וע' להלן סה:).

ב. להלכה אין חטאת הרבים מתה, כר"א ור"ש. וכן היא דעת התנא הסתמי במשנה להלן סב. (עפ"י רמב"ם פסוה"מ ד, ב; עיוהכ"פ ה, יג).

3) נסתפק רבי אלעזר האם פרו יוהכ"פ עושה תמורה אם לאו; שמא נחשב קרבן השותפים כיון שמתכפרים בו כל הכהנים, וקרבן השותפים אינו עושה תמורה [והרי לענין תמורה אין הדבר תלוי במקדיש (שהוא יחיד), אלא במתכפר]. או שמא כפרתו העיקרית אינה אלא לכהן גדול, ואילו אחיו הכהנים (ואנשי ביתו. תוס') אינם מתכפרים בו אלא מקופיא (= מלמעלה), הלכך קרבן יחיד הוא [לרבי מאיר] ועושה תמורה.

נפקותא נוספת: לענין חיזור אחר טהרה; אם הוא קרבן ציבור הרי לדעת כמה תנאים ואמוראים הותרה בו טומאה ואין צריך לחזור אחר טהורים, אבל אם קרבן יחיד הוא או קרבן השותפים, צריך לחזור אחר טהורים (תוס') עפ"י גמרא לעיל ח).

יש להעיר שלדברי התוס' לעיל (ו. ד"ה כיון), גם פרו ואילו מותרים מדאורייתא לגמרי ואין צריך לחזור אחר טהורים אלא מדרבנן. ולפי"ז יש לישב קושיית התוס' שלכן לא נקטו בגמרא נפקותא זו, כי נקטו רק נפקותות דאורייתא.

שאלות ותשובות לסיכום מסכת יומא

ויש מי שצייד לומר שגם אם פרו אינו קרבן ציבור, אין צריך לחזור אחר טהרה מאחר וסוף סוף אחיו הכהנים מתכפרים בו, ומשום כבוד הרבים לא גזרו רבנן (עפ"י דובב מישרים ח"ב יד. ועריטב"א לעיל ו: בשם התוס' שהואיל ועבודת השעיר של הציבור תלויות בו, דינו כקרבן ציבור שלא חששו להפריש הכהן הגדול בגללו. וכן הביא השעה"מ בשם תו"י).

אילו שלא אהרן – ודאי קרבן יחיד הוא ועושה תמורה.

ב. חומר בזבח מבתמורה – שהזבח נוהג ביחיד ובציבור, ודוחה את השבת ואת הטומאה (– בקרבן הקבוע לו זמן), ועושה תמורה. מה שאין כן תמורה, אינה שייכת אלא בקרבן יחיד ואינה דוחה שבת ויום טוב (שהרי אין זמן קבוע להקרבתה) ואינה עושה תמורה.

חומר בתמורה שהיא חלה על בעל מום קבוע (טוב ברע או רע בטוב), לענין זה שבחילולה אינה יוצאת לחולין ליגזז וליעבד, משא"כ ברוב הזבחים, אין חלה קדושת הגוף על בעל מום אלא קדושת דמים [מלבד בכור שקדוש מרחם, וכן מעשר בהמה שנאמר בו לא יבקר בין טוב לרע], הלכך כשהוא פודה הריהם חולין גמורים.

התמורה חלה בטעות (יהיה – לרבות שוגג כמויד), משא"כ הקדש שאר הקרבנות קיימא לן שאינו חל בטעות, מלבד מעשר בהמה. ויש חילוקים נוספים (עפ"י תוס'). ע"ע בתמורה יו.

דף נא

פד. א. האם פסח וחגיגה הגם קרבנות יחיד או קרבנות ציבור?
ב. פרו של אהרן – משל מי הוא בא?

א. פסח וחגיגה קרבנות של יחידים הם אלא שלחגיגה קרא התנא (בתמורה) 'קרבן ציבור' מפני שבא בכנופיה (= בקיבוץ רוב עם), ואילו לפסח קרא 'קרבן יחיד', הגם שבא בכנופיה – שהרי יש פסח שני שאינו בא בכנופיה.

לדעת האומר אין שוחטים את הפסח על היחיד, לעולם הפסח קרבן השותפים הוא. ונפקא מינה שאינו עושה תמורה (עפרש"י).

א. במקום אחר (חגיגה ו). נקראת חגיגה 'קרבן יחיד', כי רק כלפי פסח שני חשבוה כאן 'קרבן ציבור' (עפ"י תוס' שם, וע' תוס' פסחים ע:).

ובמשנה למלך (ק"פ א, ג) מסתפק האם החגיגה קרבה בכמה גדולה אם לאו שהרי עיקרה קרבן יחיד וחובות יחיד אינן קרבות בכמה. ובקרבן אורה (זבחים קטז: ק"ט). כתב לדייק מדברי הרמב"ם שקריבה בכמה [והירושלמי (פסחים ב, ד) שאמר אינה קריבה – יש לפרשו בכמה קטנה]. הפסח קרב בכמה [ככתוב בספר יהושע שעשו פסח בגלגל. ע' זבחים ק"ח]. ואפילו פסח שני שאינו בא בחבורה, אך כיון שבא מכח פסח ראשון הרי הוא כמותו (עפ"י משנה למלך שם, לפי התוס' בזבחים ק"ח).

ב. נפקותא נוספת בכך שפסח אינו כקרבן ציבור; כתבו התוס' (לעיל ו: ד"ה אמר), הטומאה בו לא הותרה כקרבן ציבור (למ"ד) אלא דחוייה. ואין הדבר מוסכם (ע' בפירוט לעיל ו-ז).

שחיטת פסח על היחיד – בפסחים צא.

הקרבת פסח שני בשבת ובטומאה – שם צה.